

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ



СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Випуск 6

*Матеріали VI Всеукраїнської
науково-практичної конференції
“Державне управління: стратегія і тактика
формування сучасного фахівця”,
м. Київ, МАУП 29 жовтня 2011 р.*

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2011

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 8 від 28.09.11)*

Редакційна колегія

М. Ф. Головатий (голова), д-р політ. наук, проф., *В. В. Омельчук* (заступник голови), канд. іст. наук, *П. Ф. Вознюк* (відповідальний секретар), канд. політ. наук, доц., *І. П. Бідзюра*, д-р політ. наук, проф., *П. П. Гай-Нижник*, д-р іст. наук, старш. наук. співроб., *Ю. О. Куц*, д-р наук держ. упр., *І. П. Лопушинський*, д-р наук держ. упр., проф., *В. М. Піскун*, д-р іст. наук, старш. наук. співроб., *Я. Ф. Радиш*, д-р наук держ. упр., проф., *І. В. Розпутенко*, д-р наук держ. упр., проф., *Г. П. Ситник*, д-р наук держ. упр., проф., *П. К. Ситник*, д-р філос. наук, проф., *Ю. П. Сурмін*, д-р соц. наук, проф., *В. В. Утвенко*, канд. іст. наук, доц., *М. В. Чечетов*, д-р наук держ. упр., проф., *Н. П. Ярош*, д-р наук держ. упр., *Н. М. Чернуха*, д-р пед. наук, проф.

Видання здійснене в рамках проекту
“Наукові праці МАУП”

Становлення і розвиток української державності: [зб. наук. пр.] / МАУП. —
С76 К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2011 —

Вип. 5 : Матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф. “Державне управління: стратегія і тактика формування сучасного фахівця”, м. Київ, МАУП, 29 жовт. 2011 р./ редкол.: М. Ф. Головатий (голова) [та ін.]. — 2011. — 428 с. : іл. — Бібліогр. в кінці ст.

У пропонованому збірнику подано статті учасників науково-практичної конференції, присвяченої найважливішій проблемі сьогодення — становленню України як держави. Розглядається формування державності в Україні у різні періоди історії та в різних аспектах.

Для науковців і державних службовців, політиків і політологів, викладачів і студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і суспільства.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

Л. І. Корсуненко Нормативно-правові основи функціонування і розвитку інституту державної служби у сучасній Україні.....	243
В. Ф. Солонина Судовий захист права власності: питання теорії і практики.....	249
О. В. Білик Управління інформаційними державними закладами в умовах інформатизації	254
О. М. Посвистак Менеджмент якості освіти як стратегія вдосконалення діяльності бібліотеки ВНЗ	258
В. О. Сухомлінов Аналіз і оцінка стану інформаційної безпеки на підприємствах: регіональний аспект.....	262
Прудніков М. В. Аналіз ефективності існуючої системи формування місцевих бюджетів в Україні	266
А. М. Медвідь, Ю. А. Слюсар Розвиток державного управління і державної служби на теренах України	272
З. І. Розгач Державна політика України у сфері попередження бездоглядності та безпритульності дітей.....	277
Л. І. Костенко Системно-структурна характеристика загальнодержавної системи забезпечення безпеки дорожнього руху на регіональному рівні.....	281
О. А. Доронін Державне регулювання розвитку об'єктів інфраструктури аграрного ринку (концептуальні засади, методологічні підходи).....	286
О. О. Малишенко Розробка механізмів фінансово-кредитної підтримки розвитку малого підприємництва	291
О. Я. Гулько Концептуальні засади реформування державного управління в новітній Україні ..	296
К. О. Василенко Основні проблеми здійснення місцевого самоврядування в Україні	298
Г. О. Чічкань Сутність державної служби як механізму взаємозв'язку між державою та громадянином	300
Н. В. Кляшторна Соціогуманітарні вектори державного управління в Україні	302
Я. І. Ніколаєва Етика державного службовця	308
В. О. Соловар Держава і управління Київської Русі	310
А. А. Поєдинок Стратегія і тактика управління персоналом.....	313
О. В. Романович Принцип поділу державної влади та сучасні проблеми реалізації в Україні	315
В. В. Борейчук Аналіз діяльності благодійництва як соціального явища.....	320
О. В. Ємишанова Управління трудовими міграціями в рамках міжнародної системи	323
А. М. Соколова Шляхи та механізми підвищення ефективності місцевого самоврядування в Україні.....	326
О. Л. Димарчук ЗМІ в системі державного управління	329
О. О. Бушин Державне управління в Україні в умовах становлення нових економічних інститутів	331
А. Ю. Костенко Державна служба в Україні: становлення і розвиток	333
Д. О. Трібель Психологічні особливості управління організаційними структурами.....	335
Ю. Гончар Мотивація та стимулювання праці як засіб підвищення ефективності діяльності підприємств	338
О. Грицан Імідж лідера як ефективний засіб впливу: аналітико-теоретичний аналіз	341
М. Кобиш Організаційна культура керівника як регулятор організаційної діяльності.....	344
А. Муштенко Організація управління персоналом на підприємстві	347

ДЕРЖАВА І УПРАВЛІННЯ КИЇВСЬКОЇ РУСІ

Становлення і розвиток української державності, вип. 6, с. 310–312

Головними ознаками існування державності у ранньосередньовічному суспільстві сучасні історики вважають наявність влади, відчуженої від народу, розселення народу за територіальним (а не племінним) принципом і стягнення данини для утримання влади. Спираючись на ці історичні ознаки, початок державного життя в Україні датують IX ст. З Новгородського літопису відомо про князювання в цей період у Києві Аскольда і Діра. Сама Київська земля стала тим економічним, політичним і соціально державним центром, навколо якого наприкінці IX ст. почала формуватися держава Київська Русь.

З 862 р. після подолання внутрішніх чвар на престол було запрошено князя Рюрика, який прибув у супроводі своїх братів Синесуса і Трувора, яких підтримувала військова дружина. У цей період державність мала військовий характер, дружинний [4; 51], ключові місця в державному управлінні займали дружинники, разом з посиленням влади князя значно зріс соціально-економічний розвиток держави.

Але потрібно зазначити, що тогочасна Русь не була державою в сучасному розумінні: у неї не було ні централізованого управління, ні всеохоплюючого бюрократичного розгалуженого апарату. Стосунки влади з народом складались у той період переважно у вигляді збирання данини, виникаючі суперечності вирішували силою. Почала створюватись розгалужена система намісників та їхніх гарнізонів, пізніше до них додалось виконання адміністративних та судових функцій.

За князя Олега Віщого (882–912) відбувається об'єднання всіх давньоруських земель в єдину Руську державу. У цей самий період була проголошена держава Київська Русь. Вона була не дуже сильною через слабкість влади князя в землях племінних князівень та примітивної системи управління, стягнення данини і судочинства.

Упродовж зими князі зі своїми дружинами збирали данину, а навесні з Києва відправлялися каравани з товарами по всьому світу. Як зазначав Михайло Грушевський: “Русские князья и бояре — одновременно правительство и негоцианты; киевская правительственная политика состоит на службе торговли, на которую опираются князья и правительство” [2; 49]. Першим дипломатичним актом Київської Русі вважається укладений мирний договір між Києвом та Константинополем після завоювання його Олегом у 907 р.

Ігор (912–925) продовжував розбудову держави. Здійснив кілька вдалих походів на Візантію і уклав з ними договори.

Ольга (945–964) зосередила свою діяльність на мирній праці. Було запроваджено регламентування повинностей залежного населення, створено статuti для збирачів данини, та виконання адміністративних та судових функцій. Було засновано пункти центральної влади на місцях, адміністративна та судова системи були поширені на всі підвладні Києву землі. Були налагоджені дипломатичні зв'язки з наймогутнішими державами того часу, такими як Візантія. Це

відбулося під час хрещення Ольги імператором Константаном VII ст. Багрянородним та патріархом.

Святослав Хоробрий (964–972) продовжив розбудову держави. Цей період характеризується як найбільша експансія Київської держави.

Історики визначають форму тогочасного правління давньоруської держави як дружинну. На чолі держави стояв великий князь Київський, який здійснював державне управління разом зі своїми дружинниками.

Володимир Великий (980–1015) завершив дружинну форму державності, остаточно сформував державні кордони. Князь провів адміністративну реформу, приєднавши до Києва основні союзні давньоруські племена. Реформа замінила місцеві “племінні” княжіння і запровадила новий адміністративний поділ держави на уділ — землі навколо найбільших міст. У ці міста призначались намісники чи довірителі. Стосунки між сюзереном і васалом регулювалися довгостроковими договорами — “рядами”.

Християнізація дала можливість здійснити військову та судову реформу. Військова реформа полягала в ліквідації “племінних” військових об’єднань. Судова реформа зводилась до поділу судів Єпископського та Градського.

Ярославом Мудрим (1015–1054) 1026 р. було укладено мирний договір з його братом Мстиславом, який дав початок колегіальній формі управління державою — дуумвірат. Держава була поділена між ними на дві частини.

Ярослав увійшов в історію як діяч, який зібрав закони у збірник “Руська правда” та видав правовий акт “Устав князя Ярослава про церковні суди”.

Віче — орган народовладдя. Оскільки у ньому брали участь князі і бояри, віче стало найвищим органом державної влади. Саме на них обиралися князі та укладалися з ними договори, але віче скликались нерегулярно.

Ще однією формою управління була боярська рада — збори бояр і князя для вирішення важливих державних справ.

Аналізуючи діяльність віча і боярської ради, Н. Полонська-Василенко робить висновок, що “за час X–XIII ст. вони не набули парламентських форм, не перетворилися на певні інституції і залишилися випадковими зборами” [3; 218].

На місцях найвищим органом самоврядування села став верв — чи то родова, чи то регіональна громада. Він об’єднував кілька сусідських сіл, мав землю у колективній власності, виступав захисником своїх мешканців.

Володимир Мономах (1113–1125) скасував принцип сеньйорату (влада найстаршого сина в роді), ліквідувавши таким чином братовбивчі конфлікти.

Мономах створив унікальний документ політико-правової, морально-етичної та історико-психологічної думки “Поучення дітям”, у якому викладено поради щодо здійснення державного управління.

Систему державного управління Київської Русі у підсумку можна охарактеризувати так:

- носієм верховної влади вважався великий київський князь, хоча, не будучи абсолютним володарем, він певною мірою поділяв цю владу (у найважливіших державних справах) з народним віче або з боярською радою;
- у компетенції князя перебували: охорона кордонів, збирання данини, судочинство щодо васалів, дружинників, вищих посадових осіб, дипломатична діяльність, охорона торгівельних шляхів, придушення рухів опору, поширення християнства, скликання княжих з’їздів, призначення на вищі посади, видання уставів, уставних грамот та інших законодавчих актів, будівництво шляхів [5; 70].

- великі князі були повноправними тільки в київській землі, а в інших землях управляли місцеві князі. Усі державні органи можна поділити на центральні і місцеві. В перших працювали княжі і земські урядовці, які здійснювали фінансову функцію — добування коштів для утримання родини князя, його двору, війська, адміністрації, судів. На місцях державне управління здійснювалося державними діями, яких було покладено адміністративне управління та окремі військові функції.
- у XIII ст. влада великого київського князя стає цілком номінальною.

Література:

1. *Малиновский В. Я.* Державне управління: Навч. посіб. — 3-тє вид., перероб. і допов. — К. Атіка, 2009.
2. *Грушевський М. С.* Очерки истории Украинского народа / Сост. ист.-биогр. очерк Ф. П. Шевченко, В. А. Смолия; Примеч. В. М. Річки, А. И. Гуржия. — К., 1990.
3. *Полонська-Василенко Н.* Історія України: У 2т. — К: Либідь, 1992.
4. *Історія України: нове бачення: у 2т. / О. І. Гружій, Я. Д. Ісаєвич, М. Ф. Котляр та ін. / За ред В. А. Самолія.* — К.: Україна, 1995.
5. *Дорошенко Д. І.* Історія України: К: Глобус, 1991.